

پایش بخش حقیقی اقتصاد ایران در اسفند ماه ۱۴۰۰
بخش صنعت و معدن

خلاصه مدیریتی

تحلیل روند رشد بخش صنعت از جنبه‌های مختلف، عاملی کلیدی در تحلیل‌های خرد و کلان اقتصادی و یکی از ارکان تصمیم‌گیری در حوزه اقتصاد است. شاخص تولید بخش صنعت به دلیل تأثیر نوسانات سطح فعالیت صنعت بر بخش‌های دیگر اقتصاد، به عنوان یک شاخص مهم اقتصادی کوتاه‌مدت مورد استفاده قرار می‌گیرد. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی به صورت ماهیانه شاخص تولید، فروش و قیمت شرکت‌های بورسی را محاسبه می‌کند. اهمیت این شاخص به روز، برای اقتصاد ایران که تحولات زیادی دارد بیشتر خواهد بود، زیرا بازخورد شوک‌های وارده به اقتصاد ایران و واکنش‌های سیاستگذاران باید در تواتر کمتر از فصل مورد رصد قرار گیرد؛ این در حالی است که آمار رسمی بخش حقیقی به صورت فصلی و با تأخیر ارائه می‌شود.

معاونت پژوهش‌های
اقتصادی
دفتر:
مطالعات اقتصادی

طی اسفندماه ۱۴۰۰، شاخص تولید شرکت‌های صنعتی بورسی نسبت به ماه مشابه سال قبل با کاهش ۸/۵ درصدی، نسبت به ماه قبل با کاهش ۰/۴ درصدی و در مجموع در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال ۱۳۹۹ با کاهش ۱/۹ درصدی مواجه شده است. در این ماه ۱۱ رشته فعالیت کاهش در شاخص تولید و ۴ رشته فعالیت افزایش اندکی در شاخص تولید داشته‌اند. رشته فعالیت‌های «خودرو و قطعات» و «شیمیایی (بجز دارو)» با اختلاف چشمگیر بیشترین سهم را در کاهش شاخص تولید داشته‌اند. همچنین شاخص تولید شرکت‌های معدنی بورسی نسبت به ماه مشابه سال قبل با افزایش ۴۱/۷ درصدی، نسبت به ماه قبل با افزایش ۱۳/۶ و در مجموع در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال ۱۳۹۹ با افزایش ۶/۲ درصدی مواجه شده است.

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۲۰۱۸۱۹۹

تاریخ انتشار:

۱۴۰۱/۲/۱۷

طی اسفند ۱۴۰۰، شاخص فروش شرکت‌های صنعتی بورسی نسبت به ماه مشابه سال قبل با کاهش ۵/۷ درصدی، نسبت به ماه قبل با افزایش ۱۳ درصدی و در مجموع در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال ۱۳۹۹ با افزایش ۰/۶ درصدی مواجه شده است. در این ماه رشته فعالیت‌های «شیمیایی (بجز دارو)»، «فلزات پایه» و «خودرو و قطعات» بیشترین سهم را در کاهش شاخص فروش و رشته فعالیت «تجهیزات برقی» بیشترین سهم را در بالا نگه داشتن شاخص فروش نسبت به ماه مشابه سال قبل داشته‌اند. همچنین شاخص فروش شرکت‌های معدنی بورسی نسبت به ماه مشابه سال قبل با افزایش ۳۳/۶ درصدی، نسبت به ماه قبل با افزایش ۸۳/۶ و در مجموع در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال ۱۳۹۹ با کاهش ۱۵/۴ درصدی مواجه شده است.

در اسفندماه ۱۴۰۰ نرخ رشد ماهیانه قیمت فعالیت‌های صنعتی بورسی ۱/۳ درصد افزایش یافت، رشد نقطه به نقطه آن به ۴۶/۸ درصد رسید و همچنین، میانگین سالیانه شاخص قیمت ۸۸/۸ درصد افزایش یافته است.

مقدمه

شاخص تولید، فروش و قیمت صنایع بورسی با استفاده از داده‌های ماهیانه شرکت‌های صنعتی پذیرفته شده در بورس^۱ محاسبه می‌شود. در تهیه این شاخص‌ها از اطلاعات ماهیانه ۳۰۵ شرکت بورسی استفاده می‌شود و علاوه بر اندازه‌گیری تغییرات میزان تولید، فروش و قیمت در بخش صنعت، در محاسبات ملی نیز نقش مهمی ایفا می‌نمایند و برآوردی از تغییرات ماهیانه ارزش افزوده ایجاد شده در صنایع مختلف و به دنبال آن در کل اقتصاد را منعکس می‌کنند.

شاخص تولید صنعت توسط بانک مرکزی و مرکز آمار ایران با تواتر فصلی و همچنین شاخص قیمت صنعت به صورت فصلی توسط مرکز آمار و ماهیانه توسط بانک مرکزی، منتشر می‌شود، اما الزامی به انتشار شاخص فروش صنعت ندارند. از طرفی، این آمار دارای چندین ضعف اساسی هستند که مهم‌ترین ضعف این آمارها وقفه سه ماهه در انتشار داده‌ها و بعضاً متوقف شدن انتشار آنها و نداشتن تواتر ماهیانه است.

شاخص‌های ماهیانه تولید، فروش و قیمت استخراج شده از اطلاعات عملکردی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تا حد زیادی می‌توانند با دقت مناسب و به صورت بهنگام تحولات بخش صنعت و معدن کشور را توضیح دهند و با توجه به بررسی‌های انجام شده و تطبیق دادن این شاخص با شاخص تولید صنعتی بانک مرکزی و مرکز آمار ایران که به صورت فصلی منتشر می‌شود، مشخص شده است که این شاخص به خوبی می‌تواند در وقفه انتشار این شاخص‌های رسمی، شاخص جایگزین مناسبی برای آن باشد.^۲ در این مطالعه تغییرات شاخص‌های تولید، فروش و قیمت شرکت‌های صنعتی و معدنی پذیرفته شده در بورس و همچنین مهم‌ترین رشته فعالیت‌های آن در اسفندماه ۱۴۰۰ مورد بررسی قرار گرفته است.

۱. شاخص‌های تولید و فروش شرکت‌های صنعتی بورسی

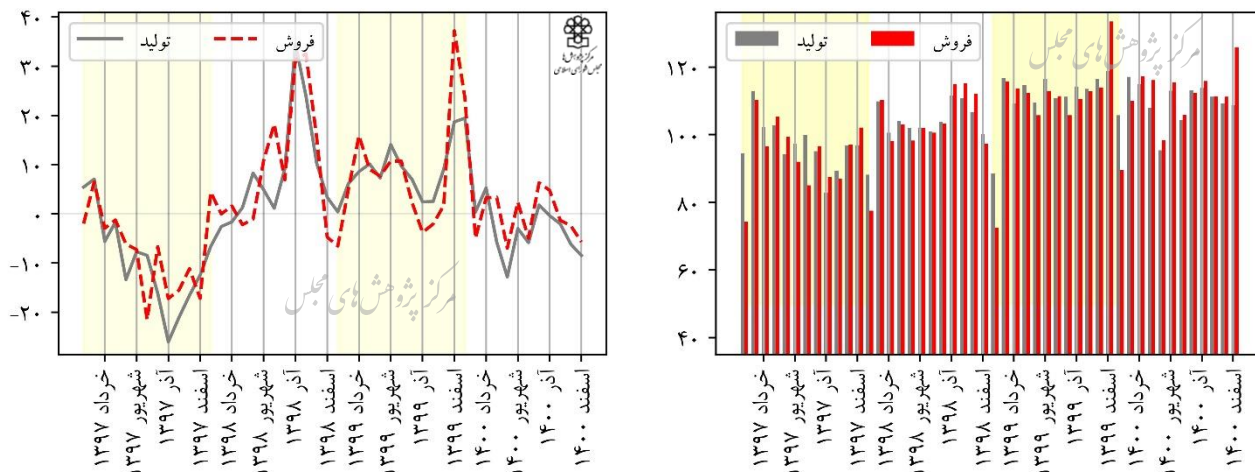
شاخص تولید و فروش فعالیت‌های صنعتی بورسی در اسفندماه ۱۴۰۰، به ترتیب ۸/۵ و ۵/۷ درصد نسبت به ماه مشابه سال قبل کاهش داشته است، همچنین نتایج طرح شامخ اتاق بازرگانی ایران نیز نشان می‌دهد شاخص تولید در اسفندماه تقریباً مشابه اسفندماه قبل بوده است و انتظارات تولید برای ماه آینده کاهشی است.^۳

۱. شرکت‌های بورسی شامل تمام شرکت‌های تولیدی صنعتی و معدنی بورس و فرابورس می‌شود که گزارشات فعالیت ماهیانه خود را در سایت کدال منتشر می‌کنند.

۲ جهت اطلاعات بیشتر به گزارش پشتیبان مرکز پژوهش‌های مجلس در خصوص شاخص تولید، فروش و قیمت شرکت‌های پذیرفته شده در بورس به شماره مسلسل ۱۸۰۰۱ مراجعه شود.

۳. توضیحات بیشتر در پیوست عنوان شده است.

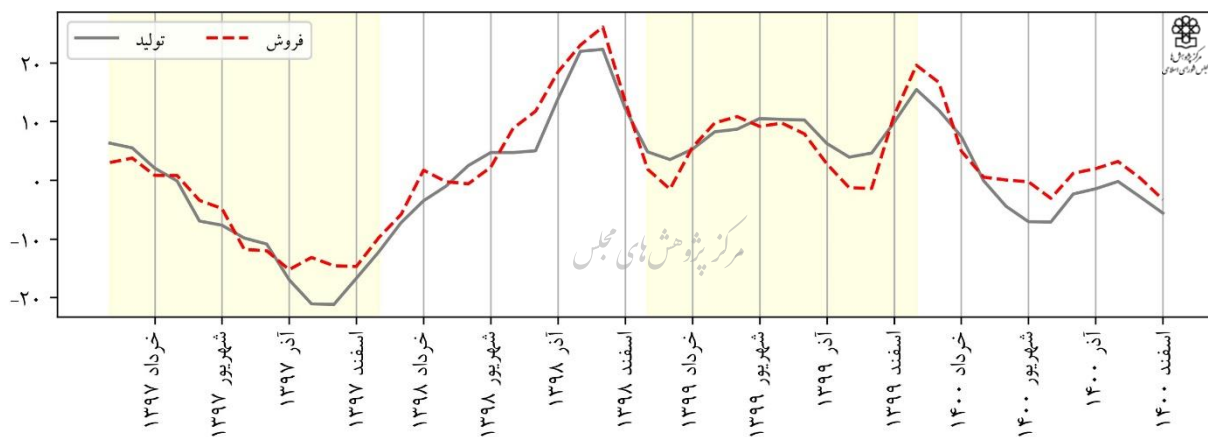
نمودار ۱. شاخص‌های تولید و فروش فعالیت‌های صنعتی (۱۳۹۵=۱۰۰) نمودار ۲. رشد نقطه‌به‌نقطه شاخص‌های تولید و فروش فعالیت‌های صنعتی (درصد)

مأخذ: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

طی سه ماهه منتهی به اسفندماه ۱۴۰۰، رشد میانگین متحرک سه‌ماهه شاخص تولید کاهش ۵/۶ درصدی و شاخص فروش آن کاهش ۳/۳ درصدی را نشان می‌دهند.

نمودار ۳. رشد میانگین متحرک سه‌ماهه شاخص‌های تولید و فروش فعالیت‌های صنعتی نسبت به دوره مشابه سال قبل (درصد)

مأخذ: همان.

رشد شاخص تولید فعالیت‌های صنعتی بورسی در اسفندماه ۱۴۰۰ نسبت به ماه قبل کاهش ۰/۴ درصدی و شاخص فروش افزایش ۱۳/۱ درصدی را نشان می‌دهد. همچنین طی ۱۲ ماهه منتهی به اسفندماه ۱۴۰۰، شاخص تولید فعالیت‌های صنعتی بورسی کاهش ۱/۹ درصدی و شاخص فروش آن افزایش ۰/۶ درصدی را نشان می‌دهد.

جدول ۱. رشد شاخص تولید و فروش فعالیت‌های صنعتی و معدنی بورسی - اسفندماه ۱۴۰۰

شاخص فروش			شاخص تولید			رشد شاخص تولید و فروش
رشد دوازده‌ماهه نسبت به دوازده‌ماهه مشابه سال قبل	رشد نسبت به ماه مشابه سال قبل	رشد نسبت به ماه قبل	رشد دوازده‌ماهه نسبت به دوازده‌ماهه مشابه سال قبل	رشد نسبت به ماه مشابه سال قبل	رشد نسبت به ماه قبل	
۰.۶	-۵.۷	۱۳.۱	-۱.۹	-۸.۵	-۰.۴	صنعت
-۵.۱	-۱۸.۸	۱۹.۹	-۵	-۱۱.۰	۱۳.۴	رشته فعالیت‌های شیمیایی بجز دارو
-۶.۴	-۱۵.۲	-۰.۴	-۵.۱	-۴.۳	-۱.۷	فلزات پایه
۱۰.۳	-۷.۶	۳۶.۲	۷.۱	-۳۲.۳	-۲۵.۸	خودرو و قطعات
-۱۵.۴	۳۳.۶	۸۳.۷	۶.۲	۴۱.۷	۱۳.۷	معدن

مأخذ: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

۲. شاخص‌های تولید و فروش به تفکیک رشته فعالیت‌های صنعتی بورسی

طی اسفندماه ۱۴۰۰ نسبت به ماه مشابه سال قبل، از بین ۱۵ رشته فعالیت صنعتی بورسی ۱۱ رشته فعالیت کاهش در شاخص تولید و تنها ۴ رشته فعالیت افزایش در شاخص تولید را تجربه کرده‌اند. در این ماه به ترتیب رشته فعالیت‌های «چوب و کاغذ»، «خودرو و قطعات»، «شیمیایی (بجز دارو)»، «غذایی و آشامیدنی بجز قند و شکر» و «فلزات پایه» بیشترین کاهش در شاخص تولید را تجربه کرده‌اند.

همچنین در این ماه، از بین ۱۵ رشته فعالیت صنعتی بورسی ۷ رشته فعالیت کاهش در شاخص فروش و ۸ رشته فعالیت افزایش در شاخص فروش را تجربه کرده‌اند. رشته فعالیت‌های «چوب و کاغذ» و «شیمیایی (بجز دارو)» بیشترین کاهش در شاخص فروش و رشته فعالیت «تجهیزات برقی» و «منسوجات» بیشترین افزایش در شاخص فروش را تجربه کرده‌اند.

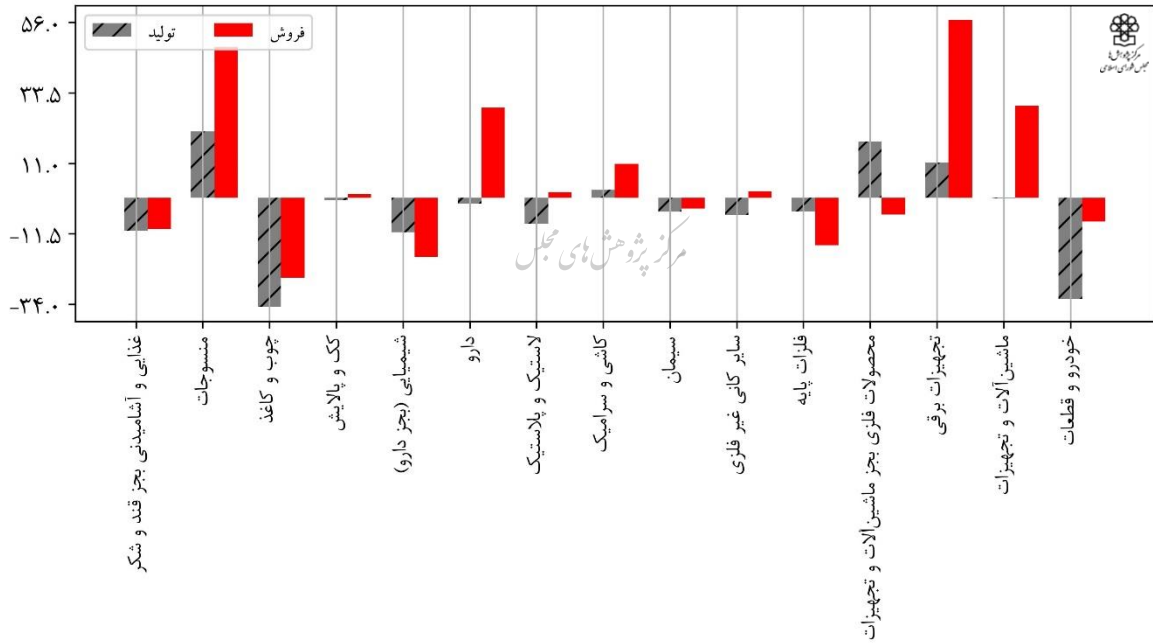
طی اسفندماه ۱۴۰۰، رشته فعالیت‌های «خودرو و قطعات» و «شیمیایی (بجز دارو)» با اختلاف چشمگیر بیشترین سهم را در کاهش شاخص تولید داشته‌اند. در شاخص فروش هم رشته فعالیت‌های «شیمیایی (بجز دارو)» و «فلزات پایه» بیشترین سهم را در کاهش شاخص فروش و رشته فعالیت «تجهیزات برقی» بیشترین سهم را بالا نگه داشتن شاخص داشته‌اند.

در این ماه تنها رشته فعالیت‌های «تجهیزات برقی»، «منسوجات» و «کاشی و سرامیک» همزمان افزایش در شاخص‌های تولید و فروش را تجربه کرده‌اند. رشد شاخص تولید رشته فعالیت تجهیزات برقی در اسفندماه ۱۴۰۰ نسبت به ماه مشابه سال قبل افزایش ۱۱/۲ درصدی، نسبت به ماه قبل کاهش ۰/۱ درصدی و در مجموع در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال ۱۳۹۹ افزایش ۲۳/۶ درصدی داشته است، همچنین شاخص فروش آن نسبت به ماه مشابه سال قبل افزایش ۵۶/۷ درصدی، نسبت به ماه قبل افزایش ۴۶/۴ درصدی و در مجموع در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال ۱۳۹۹ افزایش ۵۷/۱ درصدی داشته است.^۱

رشد شاخص تولید رشته فعالیت منسوجات در اسفندماه ۱۴۰۰ نسبت به ماه مشابه سال قبل افزایش ۲۱/۱ درصدی، نسبت به ماه قبل افزایش ۱۲/۵ درصدی و در مجموع در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال ۱۳۹۹ افزایش ۱۱/۵ درصدی داشته است، همچنین شاخص فروش آن نسبت به ماه مشابه سال قبل افزایش ۴۸/۱ درصدی، نسبت به ماه قبل افزایش ۵۹/۲ درصدی و در مجموع در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال ۱۳۹۹ کاهش ۲/۹ درصدی داشته است.

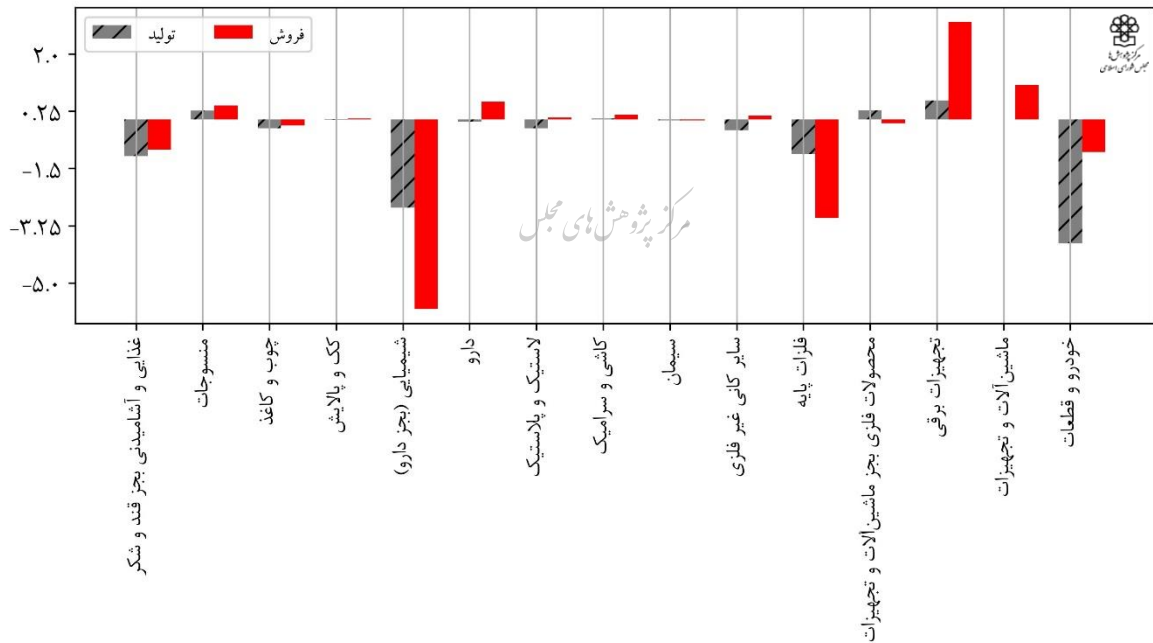
۱. بخشی از این افزایش به اضافه شدن شرکت‌های انتخاب و گل‌دبران به شرکت‌های گزارش‌کننده باز می‌گردد.

نمودار ۴. رشد شاخص‌های تولید و فروش رشته فعالیت‌های صنعتی در اسفند ۱۴۰۰ نسبت به ماه مشابه سال قبل (درصد)

مأخذ: همان.

نمودار ۵. سهم رشته فعالیت‌ها از رشد شاخص‌های تولید و فروش بخش صنعت در اسفندماه ۱۴۰۰ (درصد)

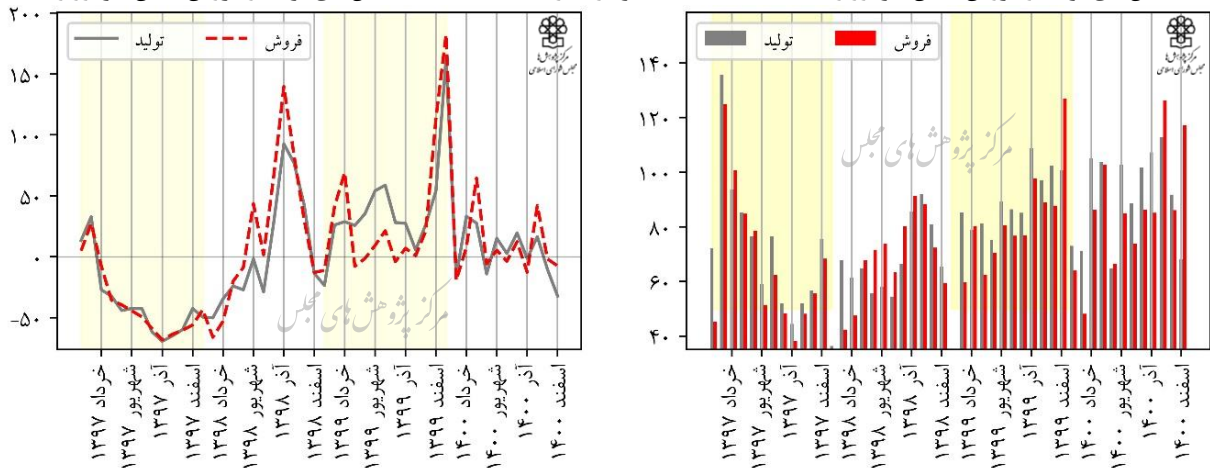
مأخذ: همان.

در ادامه به بررسی رشته فعالیت‌های «خودرو و قطعات»، «شیمیایی (بجز دارو)» و «فلزات پایه» به دلیل ضریب اهمیت بالای این رشته فعالیت‌ها در محاسبه شاخص پرداخته شده است.

۲-۱. شاخص‌های تولید و فروش رشته فعالیت خودرو و قطعات

در اسفندماه ۱۴۰۰ شاخص تولید رشته فعالیت خودرو و قطعات بر مبنای شرکت‌های بورسی نسبت به ماه مشابه سال قبل کاهش ۳۲/۳ درصدی، نسبت به ماه قبل کاهش ۲۵/۸ درصدی و در مجموع در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال ۱۳۹۹ افزایش ۷ درصدی داشته است. همچنین شاخص فروش آن نسبت به ماه مشابه سال قبل کاهش ۷/۶ درصدی، نسبت به ماه قبل افزایش ۳۶ درصدی و در مجموع در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال ۱۳۹۹ افزایش ۱۰/۳ درصدی داشته است. دلیل اصلی کاهش شاخص تولید خودرو و قطعات به دلیل کاهش تولید خودرو سواری و سبک در اسفندماه امسال نسبت به اسفندماه ۱۳۹۹ بوده است.

نمودار ۶. شاخص‌های تولید و فروش بخش خودرو و قطعات (۱۰۰=۱۳۹۵) نمودار ۷. رشد نقطه به نقطه شاخص‌های تولید و فروش بخش خودرو و قطعات (درصد)

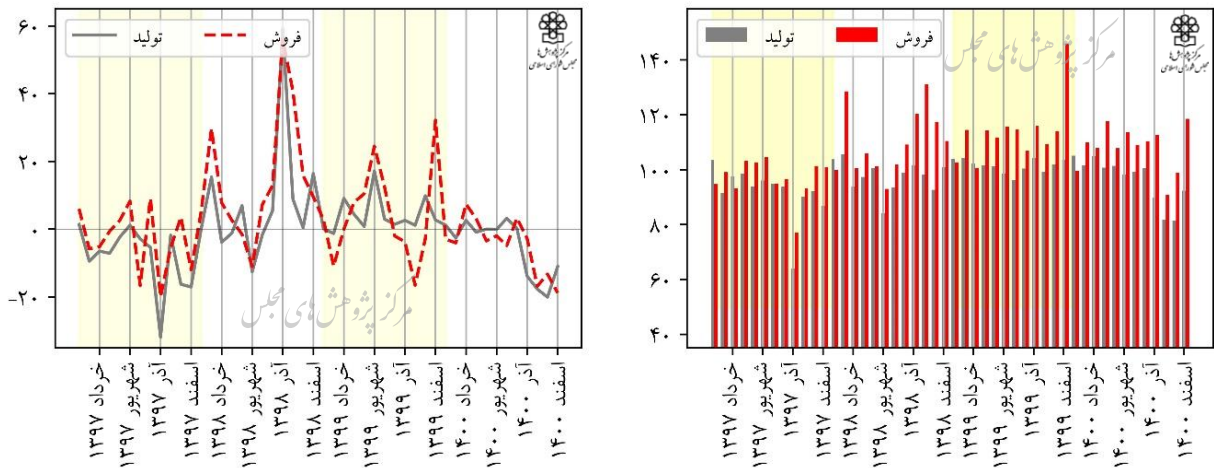

مأخذ: همان.

۲-۲. شاخص‌های تولید و فروش رشته فعالیت شیمیایی بجز دارو

در اسفندماه ۱۴۰۰ شاخص تولید رشته فعالیت شیمیایی بجز دارو بر مبنای شرکت‌های بورسی، نسبت به ماه مشابه سال قبل کاهش ۱۱ درصدی، نسبت به ماه قبل افزایش ۱۳/۴ درصدی و در مجموع در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال ۱۳۹۹ کاهش ۵ درصدی داشته است. شایان ذکر است شاخص تولید رشته فعالیت شیمیایی بجز دارو از آذرماه ۱۴۰۰ با کاهش مستمر از سطح تعادلی خود مواجه شده بود، که در اسفندماه با افزایش نسبت به ماه قبل در مسیر رسیدن به سطح تعادلی خود حرکت کرده است، لکن هنوز حدود ۱۰ درصد از این میزان پایین‌تر است. همچنین شاخص فروش آن نسبت به ماه مشابه سال قبل کاهش ۱۸/۸ درصدی، نسبت به ماه قبل افزایش ۱۹/۹ درصدی و در مجموع در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال ۱۳۹۹ کاهش ۵ درصدی داشته است. دلیل اصلی کاهش شاخص تولید و فروش رشته فعالیت شیمیایی نسبت به ماه مشابه سال قبل، افزایش قابل توجه تولید و فروش اوره و متانول در اسفندماه ۱۳۹۹ است.

نمودار ۸. شاخص‌های تولید و فروش بخش شیمیایی (بجز دارو) (۱۳۹۵=۱۰۰) نمودار ۹. رشد نقطه به نقطه شاخص‌های تولید و فروش بخش شیمیایی (بجز دارو) (درصد)

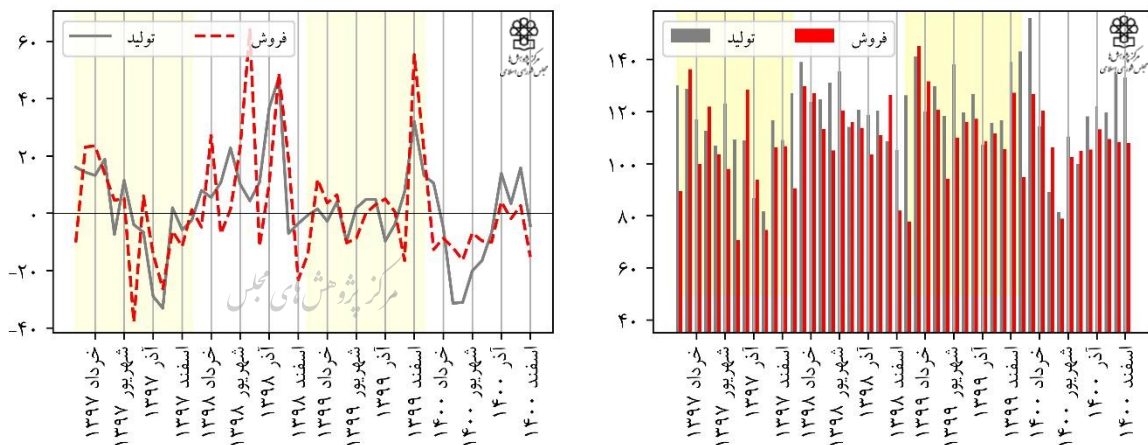

مأخذ: همان.

۳-۲. شاخص‌های تولید و فروش رشته فعالیت فلزات پایه

در اسفندماه ۱۴۰۰ شاخص تولید رشته فعالیت فلزات پایه بر مبنای شرکت‌های بورسی، نسبت به ماه مشابه سال قبل کاهش ۴/۳ درصدی، نسبت به ماه قبل کاهش ۱/۷ درصدی و در مجموع در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال ۱۳۹۹ کاهش ۵ درصدی داشته است. همچنین شاخص فروش آن نسبت به ماه مشابه سال قبل کاهش ۱۵/۲ درصدی، نسبت به ماه قبل کاهش ۰/۴ درصدی و در مجموع در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال ۱۳۹۹ کاهش ۶/۴ درصدی داشته است.

نمودار ۱۰. شاخص‌های تولید و فروش بخش فلزات پایه (۱۳۹۵=۱۰۰) نمودار ۱۱. رشد نقطه به نقطه شاخص‌های تولید و فروش بخش فلزات پایه (درصد)

مأخذ: همان.

۳. شاخص قیمت فعالیت‌های صنعتی بورسی

در اسفندماه ۱۴۰۰ نرخ رشد ماهیانه^۱ قیمت فعالیت‌های صنعتی بورسی به ۱/۳ درصد افزایش یافت، رشد نقطه به نقطه^۲ آن به ۴۶/۸ درصد رسید و همچنین، میانگین^۳ سالیانه شاخص قیمت ۸۸/۸ درصد افزایش یافته است. بررسی شاخص قیمت کل صنعت بیانگر

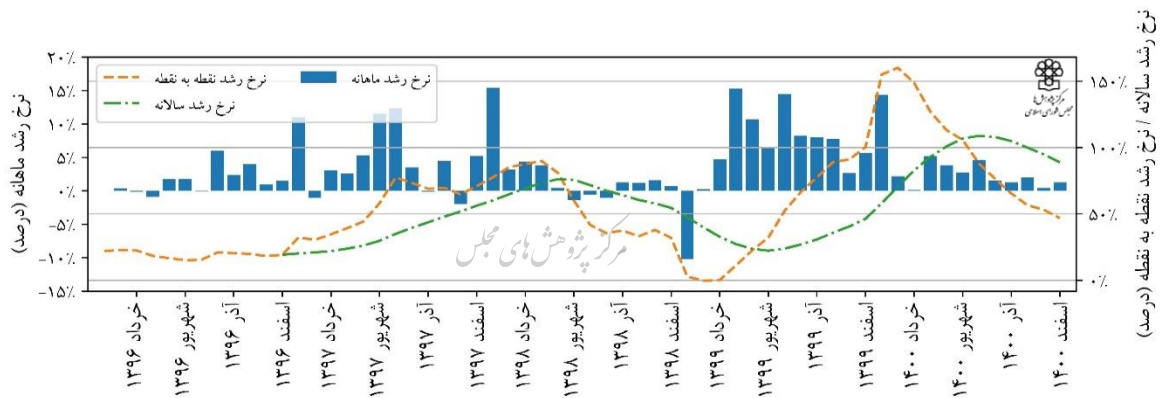
۱. درصد تغییر شاخص قیمت صنعت نسبت به ماه قبل.

۲. درصد تغییر شاخص قیمت صنعت نسبت به ماه مشابه سال قبل.

۳. درصد تغییر میانگین شاخص قیمت صنعت در ۱۲ ماه منتهی به ماه مورد نظر نسبت به دوره مشابه سال قبل.

رشد نقطه به نقطه و رشد سالیانه کاهشی است.

نمودار ۱۲. درصد تغییر شاخص قیمت صنعت (۱۰۰=۱۳۹۵)

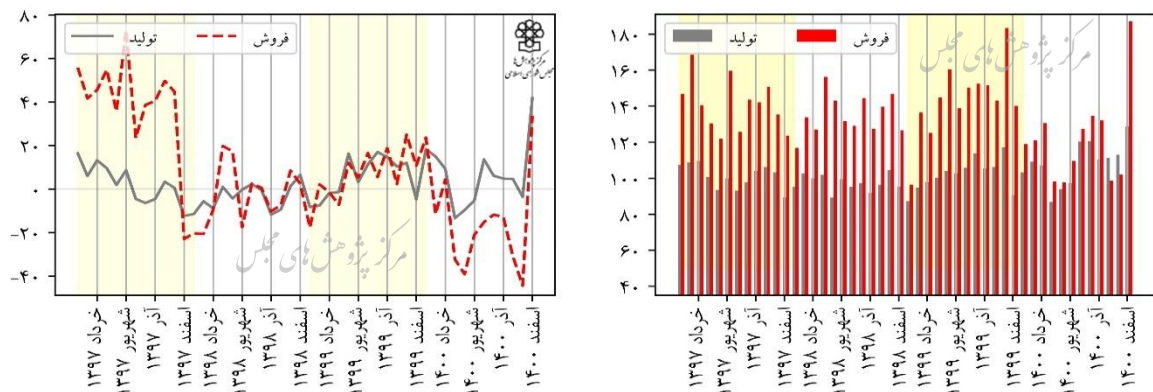

مأخذ: همان.

۴. شاخص‌های تولید و فروش شرکت‌های معدنی بورسی

در اسفندماه ۱۴۰۰ شاخص تولید شرکت‌های معدنی بورسی نسبت به ماه قبل افزایش ۱۳/۶ درصدی، نسبت به ماه مشابه سال قبل افزایش ۴۱/۷ درصدی و در مجموع در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال ۱۳۹۹ افزایش ۶/۲ درصدی را نشان می‌دهد. در مقابل، شاخص فروش آن نسبت به ماه قبل افزایش ۸۳/۶ درصدی، نسبت به ماه مشابه سال قبل افزایش ۳۳/۶ درصدی و در مجموع نسبت به سال ۱۳۹۹ کاهش ۱۵/۴ درصدی را نشان می‌دهد. افزایش شدید شاخص فروش شرکت‌های معدنی در اسفندماه به علت فروش دوبرابری کنسانتره نسبت به بهمن‌ماه ۱۴۰۰ بوده است.

نمودار ۱۳. شاخص‌های تولید و فروش شرکت‌های معدنی بورسی (۱۰۰=۱۳۹۵) نمودار ۱۴. رشد نقطه‌به‌نقطه شاخص‌های تولید و فروش شرکت‌های معدنی بورسی (درصد)

مأخذ: همان.

شاخص مدیران خرید (شامخ)^۱

براساس داده‌های به‌دست آمده از بنگاه‌های بخش صنعت، شاخص مدیران خرید صنعت در اسفندماه عدد ۵۶/۴۳ به‌دست آمده است. شاخص مقدار تولید محصولات در اسفندماه ۵۶/۷۹ گزارش شده و تقریباً مشابه اسفند سال قبل بوده است. شاخص میزان فروش محصولات در اسفندماه به ۵۹/۶۹ رسیده است، اما در مقایسه با رشد این شاخص در اسفندماه ۱۳۹۹ مقدار کمتر را ثبت نموده است. فعالان اقتصادی کاهش قدرت خرید و تقاضا و سردرگمی ناشی از تصمیمات بین‌المللی را دلیل کمتر بودن تمایل به خرید مشتریان عنوان کرده‌اند.

به‌طورکلی در اسفندماه، شاخص میزان استخدام نیروی کار در اکثر رشته‌های فعالیت‌ها با کاهش روبه‌رو بوده است. ازسوی دیگر با افزایش قیمت نهاده‌های تولید (دستمزدها، قیمت انرژی، تجهیزات و ...)، تولیدکنندگان برای جبران هزینه‌های تولید ناچار به تعدیل نیروی کار هستند. همچنین بسیاری از تولیدکنندگان با معضلات و قوانین دست و پاگیر در فرایند ثبت سفارش و صادرات روبه‌رو هستند که بدون در نظر گرفتن شرایط و چالش‌های موجود آنها صورت می‌گیرد.^۲

نمودار ۱. شاخص مدیران خرید کل صنعت در سه ماه منتهی به اسفندماه ۱۴۰۰

مأخذ: اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران.

۱. شاخص مدیران خرید (شامخ) طبق الگوی جهانی محاسبه شاخص مدیران خرید (Purchasing Managers' Index) هر ماه توسط اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران و براساس اطلاعات دریافتی از مدیران شرکت‌های بخش صنعت، محاسبه و گزارش می‌شود. این شاخص با بررسی و ردیابی متغیرهایی مانند مقدار تولید، سفارشات جدید، استخدام، تغییرات قیمت‌ها و ... نسبت به ماه گذشته آن متغیرها، ارزیابی دقیقی از تحولات بخش‌های اقتصاد ارائه می‌کند. عدد شاخص با وزندهی به پنج متغیر اصلی مقدار تولید (۲۵٪)، سفارشات جدید (۳۰٪)، سرعت انجام و تحویل سفارش (۱۵٪)، موجودی مواد اولیه (۱۰٪) و میزان استخدام (۲۰٪) محاسبه می‌شود. اعداد بزرگ‌تر از ۵۰ به معنای بهبود شاخص نسبت به ماه قبل است. باقی متغیرها نیز از پرسشنامه‌های شاخص مدیران خرید استخراج می‌شوند، ولی وزنی در محاسبه شاخص کل صنعت ندارند. داده‌ها در شامخ براساس مستندات واقعی کسب‌وکارها و نه براساس نظرات شخصی و حدس مدیران جمع‌آوری می‌شوند.

۲. برای اطلاعات بیشتر به گزارش شاخص مدیران خرید اسفندماه ۱۴۰۰ مراجعه شود.